

SUSIKKO

METSÄHISTORIAN SEURA RY:N JÄSENTIEDOTE

3/2006 15.12.2006

Hyvää joulua ja
onnellista uutta vuotta!

Seuran kuluneen vuoden toiminnassa on monia esille tuotavia kokokohtia. Juhannuksen alla Lustossa oli Pohjoismaiden metsämuseoiden ja metsähistorian seurojen yhteispohjoismainen konferenssi. Konferenssiin mennessä valmistui parahiksi Metsähistorian Seuran ja Luston yhteistyönä tekemä Vuosilusto 2004–2005, "Essays on the History of Finnish Forestry". Tämä Seuran ja Luston 10-vuotistaipaleen merkeissä julkaisu onkin myynyt hyvin.

Metsähistoria Suomessa -tutkijaseminaari huhtikuussa keräsi koolle merkittävän joukon metsähistoriasta kiinnostuneita tutkijoita ja kirjoittajia. Jaana Laine on toiminut hyvänä koordinaattorina niin seminaarille kuin sen jatkohankkeillekin.

Perinteinen kotimaan opintoretkeily toteutettiin syyskuun alussa "Kainuusymposiumina". Retkeilystä on toisaalla tässä lehdessä Jarmo Tammenmaan kirjoitus. Maaliskuussa Metsähistorian Seura valittiin Tieteellisten Seurain Valtuuskunnan jäseneksi. Seuran jäsenmäärä ylitti kolmensadan rajan.

Metsähistorian Seura on menestyksellä kehittynyt eräänlaiseksi jäsentensä sivistyslaitokseksi. Eino Kailaa lainaten: "Ihmisen sivistyksen näkee siitä, miten menneisyys elää hänessä sekä nykyhetkessä vaikuttavana voimana että luovan muutoksen lähtökohtana ja edistäjänä ja tulevaisuuden näkemystä rikastavana aineksena". Tähän viisauteen perustaen Metsähistorian Seura on hyvä viitekehys kaikille ja kaikenikäisille alan harrastajille ja ammattilaisille.

Allekirjoittaneelle on ylpeydenaihe jatkaa kahden edellisen puheenjohtajan, Matti Leikolan ja Markku Rauhalahden, jalanjäljissä. Jäsenistöstä löytyy omasta takaa innostusta, osaamista ja tahtoa toteuttaa Seuran tarkoitusperiä. Seuran talouden pohja on ollut sillä tavalla turvattu, että merkittävätkin hankkeet on kyetty toteuttamaan. Siitä suuri kiitos lankeaa Metsämiesten Säätiölle ja lukuisille muille sponsoreille.

Metsähistorian Seuran ensi vuoden toiminnan paalupaikkoja ovat 11.4.2007 pidettävä vuosikokous oheisohjelmineen.

Kotimaan opintoretkeily järjestetään 31.8.–1.9.2007 Österbotten–Keski-Pohjanmaa-alueelle. Opintoretken järjestelytoimikuntaan ovat lupautuneet Olav Henriksen, Juhani Huittinen, Håkan Nystrand ja Matti Palo. Luvassa on teemojensakin puolesta mielenkiintoista opittavaa. Metsähistorian seurojen ja metsämuseoiden yhteispohjoismainen konferenssi järjestetään 22.–25.8. Islannissa. Vuoden 2008 keväälle valmistellaan opintomatkaa Pietari–Lisino–Karjalankannas-alueelle. Retkellä tutustutaan mm. Pietariin suomalaisena kaupunkina.

Näistä lähtökohdista on ilo toivottaa jäsenet innolla mukaan Metsähistorian Seuran tulevaan toimintaan.

Juhani Huittinen, puheenjohtaja

Puheenjohtaja Juhani Huittinen (vas.) ja Elverumin metsämuseon johtaja Yngve Astrup Pihlajavedellä kesäkuussa 2006. Kuva Peter Friis Møller.

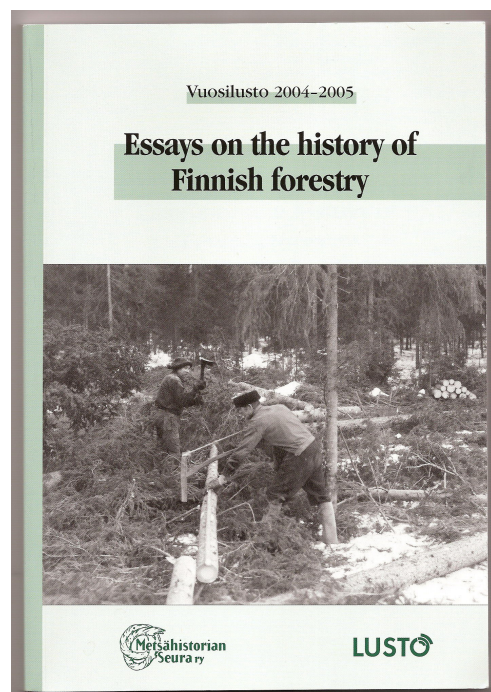
JÄSENTARJOUS

Vuosilusto 2004–2005 – Essays on the History of Finnish Forestry

Englanninkielinen nelivärikuvitettu Vuosilusto on 164-sivuinen katsaus Suomen metsätalouden historiaan. Sen kirjoittajia ovat MMT Tapani Tasanen, prof. Matti Leikola, prof. Matti Palo, MH Esko Pakkanen, FM Leena Paaskoski ja MH Markku Rauhalahhti. Vuosiluston toimitti Markku Rauhalahhti ja taittoi ekonomi Seppo Oja. Julkaisun tekoon saatiin tukea Metsämiesten Säätiöltä.

Vuosijulkaisua tarjotaan
Metsähistorian Seuran jäsenille
hintaan 10 euroa (sis. lähetys-
kulut), 1 kpl/jäsen.

Jäsentarjoustilaus sihteerin kautta: Leena Paaskoski, c/o Lusto 58450 Punkaharju; p. 050 366 9552, leena.paaskoski@lusto.fi. Lisäkappaleita voi tilata Lustosta normaalihintaan 20 € /kpl.

Metsähistoriakonferenssi

Jo perinteeksi muodostunut Pohjoismainen metsähistoriakonferenssi järjestettiin vuorollaan Suomessa viime kesäkuun puolivälissä. Pääpaikkana oli tietenkin Lusto ja sen lähiympäristö, mutta matkalla Helsingistä Punkaharjulle tutustuttiin myös Verlan tehdasmuseoon. Useimmalle pohjoismaiselle kollegalle Lusto oli uusi tuttavuus ja sen näyttelyt, kokoelmat ja muu toiminta käytiinkin läpi perusteellisesti. Auditoriossa pidetyn seminaarijakson aiheina olivat museokuvien digitointi, kokoelmahallinta sekä metsähistoriaväen pohjoismainen yhteistyö. Palaverien ja retkeilyn lomassa nautittiin peilitynnestä Saimaasta, ja ehtivät jo jotkut lavatansseihinkin.

Kolmipäiväiseen tapahtumaan osallistui 31 metsähistorian seurojen ja metsä-museoiden edustajaa –Tanskasta kolme, Norjasta kahdeksan, Ruotsista kuusi ja Suomesta neljätoista. Edustettuina oli yhdeksän metsämuseota, kolme metsähistorian seuraa ja kolme muuta alalla toimivaa yhteisöä.

Viime kesän konferenssin järjestelyihin saatiin noin 4.000 euron apuraha Pohjoismaiselta Kulttuurirahastolta. Sillä voitiin hoitaa tilausbussin kulut Helsinki–Vantaan lentoasema–Punkaharju ja takaisin sekä majoituskulut. Lisäksi taloudellista tukea muihin järjestelyihin antoivat mm. maa- ja metsätalousministeriö, Stora Enso Metsä, Metsähallitus ja Järvi-Suomen Uittoyhdistys.

Lusto ja Metsähistorian Seura ovat aktiivisesti mukana alan pohjoismaisessa yhteistyössä. Itse asiassa Lusto aloitti yhteistyön kutsuessaan vuonna 1995 pohjoismaisia museokollegoja Punkaharjulle. Suomalaiset olivat järjestelyvastuussa myös syyskuussa 2002, kun tehtiin alan yhteispohjoismainen opintomatka Viroon. Yhteistyön koordinoinnista vastaa kahdeksanhenkinen yhteis-

työryhmä, jonka puheenjohtajana allekirjoittanut on toiminut vuodesta 2002 alkaen.

Viime kokouksessa päätimme kysyä islantilaisilta kollegoilta, josko seuraava konferenssi voitaisiin pitää Islannissa. Vastaus oli myönteinen, ja vuoden 2007 Pohjoismainen metsähistoriakonferenssi onkin päätetty pitää Islannissa 22.–25. elokuuta. Saman tien saamme islantilaiset mukaan alan yhteistyöhön. Onhan heilläkin oma metsähistoriansa. Runsaat tuhat vuotta sitten vielä noin kolmannes maasta oli koivumetsien peitossa.

Markku Rauhalhti

Pohjoismaisen metsähistoriakonferenssin osanottajat pääsivät iltapuhteella seilaamaan peilitynnellä Saimaalla. Uiton historiasta kertoi MH Harri Lallukka (keskellä). Vanhaa höyryhinaajaa ”Kalle Tihveräistä” ohjaili ammattitaidolla seuramme jäsen MH Tero Lehto. Kuva Markku Rauhalhti.

norden

Nordisk Kulturfond

Kainuu-symposium oli antoisa

Metsähistorian Seuran maakuntaretkeily suuntautui tänä vuonna Kainuuseen. Linja-autollinen alan harrastajia sai kahden päivän aikana (8.–9.9.) varsin seikkaperäisen kokonaiskuvan maakunnan monipuolisesta metsähistoriasta. Retkeilyä varjosti tosin sateinen sää. Oman hankaluutensa aiheutti VR:n uuni-tuore aikataulu, joka pyyhkäisi rautatiehistoriaan yli satavuotisen yöjuna-yhteyden etelän pääkaupungista Kainuuseen. Itse retkeily sujui kuitenkin mallikkaasti, sillä paikalliset järjestäjät olivat tehneet hyvää työtä. Suuren kiitoksen ansaitsevat myös isäntien runsaat antimet eri kohteilla. Hyrynsalmen, Suomussalmen ja Kuhmon kunnanjohtajat tervehtivät retkeläisiä revii-reillä.

UPM:n Kajaanin yksikön johtaja Kari Pasanen otti retkeläiset vastaan raikkaalla aamiaisella ja kertoi metsäteollisuuden historiaa ja nykypäivää. Kajaanin tehdasyksikkö viettää ensi vuonna 100-vuotiajuhlaansa ja tulevaisuuden näkymät ovat vakaat. ”Kajjaani”-yhtiöllä on ollut merkittävä vaikutus maakunnan taloudessa vuosikymmenet puunostajana, jalostajana sekä työn- ja toimeentulon antajana.

Hyrynsalmi on Kainuun emopitäjiä. Kaunislehdossa kotiseutuneuvos Kalle Juntunen jutusteli asutushistoriasta ja metsäkansan taidoista raudan ja tervan valmistuksessa. Johan Heikkisen, Hallan Ukon, valtiopäivämiehen, jääkäriaktivistin ja monipuolisen elinkeinonharjoittajan, elämästä kuulumme taidolla kerrotun ja huumorilla höystetyn tarinan. Löytyipä kunnasta vielä häikäpönttöauto, aivan toimintakelpoinen, jota monttööri Toivo Kyllönen esitteli osaavan arvokkuudella. Puu pelasti pälkähästä, kun bensiinistä oli pulaa vielä vuosia sotien päättymisen jälkeen.

Häikäpönttöauto Hyrynsalmella. Kuva Reetta Karhunkorva.

Suomussalmella, surun salmella, hiljennyimme Raatteenportissa. Talvisotä-näyttely ja pysähdyttävä kivimuistomerkki kertoivat karua kieltään parin miespolven takaisista verisistä taisteluista. Kalevan kansa on puolustautunut vainolaista vastaan metsissä vuosisatoja, Kainuussa aina 1500-luvulta alkaen. Väinämöisen jälkeläiset ovat kyyenneet hädän hetkellä neuvokkuudellaan ja rohkeudellaan sekä yhteistyöllään turvaamaan elintilansa. Metsä on suojannut ja turvannut vainon vuosina; metsähistoriaa synkimmillään, mutta kunniaksi sitkeille ja perään-antamattomille esi-isillemme.

Raatteesta suuntasimme Lentiiraan. Metsähallituksen Merja Väisänen valaisi metsävaltion suurta roolia Kainuun metsien hoidossa ja käytössä. Valtio omistaa maakunnan metsistä lähes puolet ja valtion käsi on ulottunut syvälle metsien käytössä kautta aikain. Vanhojen metsien suojelun lähihistoriaan perehdyttiin Malahvian alueella ja käytiin retken vilkkaimmat kohdekeskustelut.

Lentiiran lomakylän vahtikoira ja susi.
Kuva Reetta Karhunkorva.

Lentiiran lomakylässä tutustuttiin uiton historiaan Erkki Materon opastuksella. Aihepiiri on sen verran laaja, että siitä riittää aineksia erikoisretkeilyyn. Nautimme savusaunasta, Lentiiran vilpoisista syysvesistä, erinomaisesta illallisesta ja taiteilija Hannu Väyrysen taidokkaasta Konsta Pylkkäs-monologista.

Lauantaina jatkoimme Kuhmon keskustajamaan. Kalliojoen Sampansankoskella tuli yllättävä pysähdys. Metsähistoria-aktivisti Pekka Eini otti puheenvuoron ja kertoi omakohtaisia muistojaan Kalliojoen uitoista yli viiden vuosikymmenen takaa. Paljastui, että vonkamiehenä toiminut kertoja tunsikin kielipuomit, saappanit, otvitukset, möljät, kaplastukset, rekulipuomit, koppelit ja närelenkit. Pekka esitti havainnollisesti, miten viestiä vietiin huutamalla mies mieheltä ylävirtaan aikana, jolloin kännykästä ei edes unelmoitu.

Luontokeskus Petolassa oli esillä Pedot liikkeellä -näyttely, joka kertoi metsästyksen ja suurpetojen kiehtovasta maailmasta mielenkiintoisella, neutraalilla ja havainnollisella tavalla. Johtaja Eeva Pulkkinen painotti, että Luontokeskuksen sijoittamisella Kuhmoon on erityisen painavat perusteet. Kunnasta löytyvät kaikki asiaan liittyvät elementit, myös raastavat erimielisyydet. Kunnassa on tilaa monenlaisille toiminnoille ja repivästä vastakkainasettelusta olisi päästävä väljemmille vesille, toivoi kaupunginjohtaja Eila Valtanen.

Jo 1950-luvulla perustetun Kuhmo Oy:n tehtaalla saimme havainto-opetusta taloudellisen toiminnan perusfaktoista. Teollisuusneuvos Lauri Nukari ei jättänyt ketään kylmäksi osaamisellaan. Pientukien sahaus edustaa huippuunsa kehitettyä tekniikkaa ja kustannusten kurissapitoa. Kainuun metsät kasvat rutisten, mutta lyhyellä aikavälillä pula sahattavasta puusta on tosiasia.

Kainuun yksityismetsillä on niinikään ollut ajan saatossa erittäin merkittävä vaikutus maakunnan talouteen ja eritoten maa- ja metsätaloudesta toimeentulonsa hankkineelle väestölle, enemmistölle aina 1960-luvulle saakka. Kainuun metsämaasta on yksityisten omistamaa yli 44 prosenttia, kertoi metsäkeskuksen johtaja Jorma Tolonen. Metsänhoitomaksua maksavia tiloja on 11 850.

Matkaa jatkettiin pitkin Sotkamo-Ristijärvi-tietä retkeilyn viimeiselle kohteelle. Sotkamon pohjoisosaan, Hallavaaran rinteelle Metsähallitus perusti 2002 nimikkometsän kunnioittaakseen kirjailija, metsänhoitaja Veikko Huovisen elämäntyötä. Huovisnäreikkö on merkitty viralliseksi paikannimeksi, ja se jää Metsähallituksen päätöksellä luonnontilaan. Näihin maisemiin kirjailija on sijoittanut Konsta Pylkkäsen ja lisenssien lähdön Kontiomäen asemalle, etelän junaan, mukanaan kesäisten viikkojen

aikana Lentuan saarilta ja saloilta hankitut tutkimusnäytteet, korpimetsot ja muut.

Pisteenä i:n päälle nautimme lopuksi nokipannukahvit Kainuun leipäjuuston ja lakkahillon kera.

Metsähistorian Seuran puheenjohtaja Juhani Huittinen ja maakunnan miehet Tapani Pääkkönen ja Sakari Virtanen sekä monet muut tarjosivat meille mahtavan elämyksen. Metsäneuvos Pentti Näreaho kiitti isäntiä osanottajien puolesta. Me retkeläiset lauloimme sateen säestyksellä Kainuun marssin: ”Meidänpä vapautta vaarat on nää! Meidän on laulua lahtien pää! Meille myös kevätkin keijunsa toi, rastas ja metso täälläkin soi.” Kaiku kiiri Halla-vaaran laelta Kiannalle, Turjanlinnaan.

Jarmo Tammenmaa

Metsäkuvien tallennushanke 2002–06

Runsaat neljä vuotta kestänyt Metsäkuvien tallennushanke on saatu päätökseen. Hankkeen toteuttivat yhteistyössä Metsänhoitajaliitto ja METO sekä Metsähistorian Seura, Metsävalo-kuvaajien Yhteistoimikunta, Viikin tiedekirjasto ja Lusto. Tarkoituksena oli metsäammattilaisten ja heidän perikuntiansa hallussa olevien yksityisten metsällisten kuvakokoelmien (valokuvat, diakuvat, kaitafilmit, videot) paikantaminen ja niistä valittujen kuvien saanti arkistoitaviksi Suomen Metsämuseo Luston kokoelmiin sekä kuvien luettelointi ja saattaminen käyttäjien saataville Kantapuu-kokoelmätietopankin kautta.

Vuosina 2002–06 hankkeen tietoon saatiin lähes sata lähinnä yksityishenkilöiden omistuksessa olevaa kuvakokoelmaa, joista tarkastettiin 65 kokoelmaa. Tarkastetuista kokoelmista valittiin ja saatiin lahjoituksina yhteensä

runsaat 19 000 kuvaa. Näistä valtaosa muodostui muutamasta kokonaisena vastaanotetusta suuresta kokoelmasta. Näiden mukana tuli luonnollisesti myös kuvia, joilla ei ole museaalista tai muuta käyttöarvoa tai joita ei kannata syystä tai toisesta liittää Luston kokoelmiin tai ainakaan näillä näkymin siirtää Kantapuu-tietopankkiin. Suurimmat kokoelmat olivat Koneyrittäjien liiton ja Koneyrittäjä-lehden sekä professori S. E. Multamäen kokoelmat, kumpikin noin 5 000 kuvaa.

Yleensä lahjoitukset olivat kuvamäärältään pieniä, muutamasta muutamaa kymmeneen kuvaan. Kuvat näet valittiin yhteistyössä lahjoittajan kanssa Luston antamien kriteerien mukaisesti. Näin vältettiin tarpeettomien kuvien vastaanottaminen. Tavoitteena oli lähinnä kuvien laatu ja käyttöarvo, ei kuvamäärä.

Kuvien tarkastus- ja lahjoitustapahtuman yhteydessä kirjattiin ylös kuvien taustatiedot – aika, paikka, aihe, henkilöt ja kuvaaja sekä otettiin talteen mahdollisia kuviin liittyviä oheisaineistoja. Ilman näitä tietoja useimpien kuvien käyttöarvo olisi aika vähäinen. Myös kokonaisena vastaanotetuista kokoelmista pyrittiin kirjaamaan tietoja mahdollisimman paljon. Onneksi niissä usein oli kuvaajan tekemiä merkintöjä.

Kuvalahjoitukset olivat pääosin mustavalkovedoksia, mutta myös negatiiveja saatiin samoin parikymmentä kaitafilmiä tai videonauhaa. Eräiden kuvalahjoitusten myötä saatiin Lustolle runsaasti erilaista kirjallista aineistoa.

Valtaosa kuvalahjoituksista saatiin ns. täyslahjoituksina. Nämä kuvat siirtyivät sellaisenaan Lustoon ja niihin saatiin käyttöoikeudet. Alle kymmenesosaan kuvista saatiin rinnakkaiskäyttöoikeuksin. Näistä kuvista otettiin Lustossa reproduktiot ja alkuperäiset kuvat palautettiin omistajilleen. Luovutussopimuksen

mukaisesti Lustolle jäi reprokuviin täydet käyttöoikeudet.

Hankkeen tuloksena saadut kuvat ovat pääosin sotien jälkeisiltä vuosikymmeniltä. Perikuntien lahjoituksissa oli kuvia myös 1900-luvun alkuvuosikymmeniltä ja yhden lahjoituksen mukana muutama kuva myös 1800-luvun lopulta. Yli tai lähes sata vuotta vanhoja kuvia on yleensä vähän saatavissa, ja sellaiset kuvat otetaan kaikki mielellään arkistoon, vaikka niiden laatukaan ei olisi erityisen hyvä. Yksityishenkilöiden kansioista ja piironginlaatikoista saatiin Luston arkistoon ja käyttöön runsaasti ainutkertaista kuva-aineistoa. Lahjoittajat antoivat mielellään kuviaan talteen laitettavaksi ja mahdolliseen hyötykäyttöön. Moni perusteli lahjoitustaan sillä, että heidän hallussaan olevat ammatilliset kuvat eivät kiinnosta perillisiä. Ne ovat heille vain rasitteena ja näin ollen vaarassa joutua hävitettäväksi.

Metsäkuvien tallennushankkeen vastuuhenkilönä toimi vuonna 2002 MH Heikki Lindroos ja vuosina 2003–06 MH Markku Rauhalampi. Vastuuhenkilö tarkasti potentiaaliset kuvakokoelmat ja valitsi niistä kuvat yhdessä lahjoittajan kanssa, kirjasi kuvien tiedot, teki luovutus-sopimukset ja toimitti kuvat Lustoon. Hankkeen ohjausryhmän muodostivat taustayhteisöjen edustajat. Hankkeen kokonaiskustannukset – kuvien hankintaan liittyvät matkat ja muut kustannukset, kuvien reprokopiointi ja osan digitointi ja tallennus tietopankkiin – olivat 34 000 euroa. Hanke rahoitettiin pääosin Metsämiesten Säätiön avustuksella (yhteensä 31 000,-). Loppuosan rahoittivat Metsänhoitajaliitto ja METO.

Metsäkuvien tallennushankkeen myötä Luston kuvakokoelmiin saatiin merkittävä täydennys nimenomaan yksityishenkilöiden kokoelmista. Lustossa on metsäsektorin laajin metsähistoriallinen

kuva-arkisto – noin 250 000 valokuvaa, negatiivia ja filmiä – sekä ajanmukaiset kuvien käsittely- ja säilytystilat. Lusto ottaa jatkossakin vastaan sekä yhteisöjen että yksityisten kuvalahjoituksia, varsinkin kun kuvat on varustettu tiedoilla ja muutenkin jollain tavalla järjestelty.

Markku Rauhalampi

Ylimetsänhoitaja Mauno Uusitalo (vas.) antoi hankevastaavalle Lustoon vietäväksi 1980-luvun alussa tekemänsä elokuvan yksityismetsätalouden kehityksestä. Filminauhan teknisten korjailujen jälkeen elokuvasta tehtiin dvd-kopio.

Jäsenuutisia

Metsähistorian Seuran hallitus on kokouksissaan hyväksynyt seuran uusiksi jäseniksi seuraavat henkilöt: Timo Harju, Jouko Heikkinen, Veikko Hiltunen, Marjut Jalkanen-Mäkelä, Tuija Kirkinen, Seppo Kolu, Juhani Lassila, Meri-Hilkka Mäkelä, Helkamari Nolte, Riku Rinnekangas, Juha Mäkinen, Esko Seppänen, Heikki Suvanto, Lauri Tuominen, Hanne Vaarala, Merja Väyrynen, Kirsi Laurén ja Harri Lallukka.

Seuraavien henkilöiden jäsenyyden on todettu päättyneen: Ulla Kivivuori, Kari Pelkonen, Toini Snellman ja Eero Väänänen.

Uusia julkaisuja

Seppo Vehkamäki (toim.), Metsät ja hyvä elämä. Monitieteinen tutkimusraportti. Metsäkustannus Oy 2006.

Leena Huuri, Hajaheittoja vuosikymmeniltäni. Pori 2006.

Sari Kuvaja, Itsekkyyks. Kirjapaja 2006.

Teijo Rytteri, Metsän haltija. Metsähallituksen yhteiskunnallinen vastuu 1859–2005. Suomen Tiedeseura 2006.

Riina Jalonen (toim.), Uusi Metsäkirja. Gaudeamus 2006.

Henrik Meinander, Suomen historia. Linjat, rakenteet, käännekohdat. WSOY 2006.

Kuva, Heikki: Satavuotinen savotta. Ekon yhteismetsä 1906-2006. Vammala 2006.

Suomalaisen arjen historia 1–4 , osa 1. Savupirttien Suomi. Weilin+Göös. Porvoo 2006.

Virta vei ja torvi raikui. Uitot Väliväylällä Valkealassa 1890–1963. Suvanto-Jokelan perinnepiiri II.

Suomen maataloushistorian seura on perustettu

Tieteiden talolle Helsinkiin oli kesäkuun 8. päivänä 2006 kokoontunut viitisentoista maatalouden ja yleensä koko maaseudun historian tutkijaa ja harrastajaa. Tarkoituksena oli perustaa aihepiiriin harrastajien yhdyssiteeksi samanlainen seura kuin oma metsähistorian seuramme on. Hankkeen kannattajiksi olivat läsnäolijoiden lisäksi ilmoittautuneet

Suomen maatalousmuseo Sarka ja Talonpoikaissäätiö sekä kymmenen yksityishenkilöä, jotka eivät olleet päässeet mukaan kokoukseen.

Kokousta oli valmisteltu hyvin. Sen jälkeen kun oli yksimielisesti päätetty ryhtyä toimenpiteisiin uuden seuran perustamiseksi, hyväksyttiin professori Matti Peltosen puheenjohtajalla seuralle säännöt ja nimettiin väliaikaiset toimihenkilöt. Seuran puheenjohtajaksi valittiin lähinnä sotahistorioitsijana tunnettu Silvo Hietanen ja hallituksen muiksi jäseniksi kahdeksan maataloushistorian harrastajaa ja tutkijaa. Hallituksen varajäseniä valittiin kolme, heidän joukossaan seuramme hallituksen pitkäaikainen jäsen dosentti Hanna Snellman.

Seuran varsinaisella toiminnalla oli juhlava aloitus. Ensimmäiseksi kunniajäseneksi päätettiin nimittäin esittää tunnettua taloushistorioitsijaa, akateemikko Eino Jutikkalaa. Varsinainen toiminta on sekin alkanut ripeästi. Elokuun 26. päivänä järjestettiin maatalousmuseo Sarassa yhden päivän seminaari aiheesta ”maaseudun tulevaisuus muuttuvassa maailmassa”. Yksi alustus käsitteli metsätaloutta: professori Jyrki Kettunen tarkasteli metsäteollisuuden tulevaisuuden näkymiä Suomessa. Kaikesta näkyi, että Sarka kokee olevansa paitsi maaseudun menneisyys-, myös tulevaisuusmuseo!

Maataloushistorian seuran jäseneksi voi ilmoittautua mukavimmin sähköpostitse osoitteeseen petri.kahkonen@turku.fi. Eiköhän perästä kuulu, miten seuran toiminta jatkossa lähtee käyntiin.

Matti Leikola

Kesäinen retki Hauhon
Vermasvuorelle
– unohdettuun
kansallismaisemaan
tutustumassa

Palssarin kankaalle!

Vanha valtamaantie Hämeenlinnasta Tampereelle jättää Ojoisista lähdettyään Hattulan vanhan kirkon vasemmalle. Kaarroimme, vaimoni ja minä, Kalvolasta Parolan kautta tälle muistorikkaalle tielle Mierolan vanhan sillan luona ja jatkoimme matkaamme pohjoiseen ohi Rahkoilan kylän sekä Jaakko Juteinin syntymäkodin, Juutilan, tienhaaran. Aloimme nousta kohden harvaan asuttua metsätaivalta, Palssarin kangasta, jossa rosvot vielä 1800-luvulla olivat hätyytelleet matkustavia. Olimme matkalla kohden yhtä 1800-luvun alkupuolen kuuluisinta näköalapaikkaa Vermasvuorta eli Ilmoilan mäkeä.

Varhainen kansallismaisema

Sisä-Suomen kesäinen, metsien ja vesien leimaama maisema on jo vanhastaan totuttu pitämään suomalaisen kansallismaiseman arkkityypinä. Tällaiselta ”suurelta panoraamalta”, kuten kirjallisuuden tutkija Kai Laitinen sitä myöhemmin luonnehti, oli kuitenkin puuttunut selkeä kuvallinen ilmaisu. Ruotsin suurvalta-ajan kunnianhimoiset kuvateokset olivat esitelleet Suomesta vain metsäisiä näkymiä, metsän ja veden riistaa ja talonpoikia tavallisissa arkitöimissään. Vasta 1700-luvun lopussa syntyi klassinen suomalainen maisema, jonka olennaiset piirteet ovat säilyneet lähes sellaisenaan tähän päivään saakka.

Carl Peter Hällström, Vermasvuoren löytäjä

Etevä kartoittaja ja taiteilija Carl Peter Hällström oli syntynyt Ilmajoella vuonna 1774 ja kuoli Tukholmassa 1836. Valmistuttuaan maisteriksi Turussa 1795 hän pääsi seuraavana vuonna Tukholman vuorikollegion auskultantiksi ja pian valtakunnan vuorimestarin apulaiseksi. Kollegion presidentin S. G. Hermelinin julkaisemaan Ruotsin kartastoon Hällström piirsi 29 karttalehdestä 20. Matkoillaan kotimaassa tämä taitava kartoittaja ikuisti monia suomalaisia aiheita, mm. kirkkoja ja kartanoita sekä maisemat Warkaudesta ja Kajaanin linnasta. Paras näistä kuvista, ”Näkymä Vermasvuorelta Jokijärvelle ja Ilmoilan selälle Hauhon pitäjässä Uudenmaan ja Hämeen läänissä” kohotettiin vuonna 1799 ilmestyneen Suomen kartasto-osan kansikuvaksi. Näin Hämeen kesäinen metsien ja vesien leimaama maisema muodostui kuin itsestään koko Suomea kuvaavaksi kansallismaisemaksi.

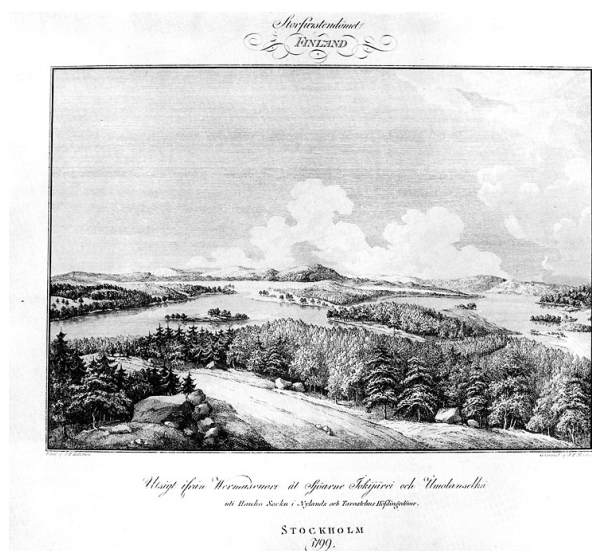
Vasta 1800-luvun puolimaissa tulivat yleisön tietoisuuteen J. L. Runebergin runojen ”Maamme” ja ”Heinäkuun 5. päivä” mahtavat metsä- ja järvimaisemat, jotka Z. Topelius ja A. Kivi sittemmin vakiinnuttivat suomalaiseksi maisemaksi. Mutta Hällströmin ikuistama näkymä Vermasvuorelta Ilmoilan selälle oli kuitenkin kaikkia näitä maisemakuvauksia puoli vuosisataa vanhempi ja aikanaan paljon kuuluisampi!

”Maisema Vermasvuorelta” maailmalla

Kartastossa ilmestynyt eksoottisen kaunis suomalainen maisema alkoi pian kiinnittää myös ulkomaalaisten huomiota. Sampo Honkala kertoo Tyrvännön joulussa, että skotlantilainen John Pinkerton tutustui Hermelinin kartastoon 1800-luvun alkuvuosina. Pinkerton käytti Hällströmin piirtämiä karttoja jo vuonna

1804 ja ryhtyessään pian sen jälkeen julkaisemaan laajaa matkakertomusten kokoomateosta Pinkerton päätti käyttää Vermasvuoren maisemaa Ruotsia ja Suomea koskevan matkakertomuksen kuvituksena. Kaivertaja James Storer pienensi alkuperäisen kuparipiirroksen ns. kvarttokokoon ja kopio sai ilmestyessään vuonna 1809 lyhyen nimen ”View in Finland” eli maisema Suomesta.

Pinkertonin laajan kokoomateoksen yhtenä tarkoituksena oli ylittää englantilaisten ikuisten kilpailijoiden, ranskalaisten, saavutukset matkakirjailijoina. Teoksen levikki ei rajoittunut Britteinsaarille vaan jo vuonna 1810 philadelphialainen kustantamo alkoi julkaista tätä moniosaista teosta Amerikan markkinoille. ”Maisema Suomesta” kaiverrettiin uudelleen, eikä uudelleen julkaistu Benjamin Tannerin kaivertama maiseman kopion kopio sekään ollut lainkaan huono. – Hauhon Vermasvuori oli näin levinnyt matkailusta kiinnostuneen niin vanhan kuin uuden maailman anglosaksisen yleisön tietoisuuteen nimenomaan suomalaisena maisemana.

Maanmittari c. P. Hällströmin piirroksen pohjautuva J. F. Martinin kuparipiirros ”Näköala Hauhon Vermasvuorelta” 1799.

Matkailijoita Vermasvuorella

Hermelinin kartasto säilyi parhaana saatavissa olevana Suomen kartastona aina 1850-luvulle saakka. Niinpä muodostui lähes säännöksi, että kaikki Hämeenlinnasta pohjoiseen päin kulkevat ”touristit” nousivat Vermasvuoren huipulle ihailemaan komeata suomalaista järvi-maisemaa. Kun esimerkiksi Keisari Aleksanteri I teki vuonna 1819 kuuluisan kiertomatkinsa ympäri koko uuden suuriruhtinaskuntansa, hänet vietiin matkalla Hämeenlinnasta Tampereelle ihailemaan Vermasvuoren ”laajaa, hieman autiota” näkymää. Tämän jälkeen keisari ”nautti varhaisen ja nopean päivällisensä” Ilmoilan majatalossa jatkaen matkaansa sieltä Kangasalan Vehoniemen Keisarinharjulle.

Pitkällä jalkamatkallaan vuonna 1807 halki Etelä-Suomen nuori luutnantti Carl Gustaf Ramsay vertaili toisiinsa Hattelmalan, Ilmoilan ja Kangasalan maisemia toisiinsa ja totesi, että Palssarin kankaan ja Ilmoilan näkymät eivät sittenkään vetäneet vertoja Hämeenlinnan ja Kangasalan tarjoamille pehmeämmille näkymille. – Kun koskemattomat metsämaisemat sitten uudelleen tulivat muotiin 1800-luvun lopulla, niitä etsittiin kauempaa, Itä-Karjalasta, ja Vermasvuori alkoi jäädä unohduksiin. Tosin 1900-luvun alkuvuosina ilmestynyt ”Tietosanakirja” tunsii vielä Vermasvuoren, mutta myöhemmin Vermasvuori poistui niin näköalapaikkojen kuin matkailunähtävyyksienkin luetteloista.

Vermasvuorelle!

Palssarin kankaalla me nykyajan matkailijat käännyimme pikkutielle, joka vie Retulan kylään ja sieltä edelleen Monaalan ja Haukilan ohi Sääksmäen Ritvalaan. Parin sadan metrin päässä tienhaarasta erkani pohjoiseen vanha, lähes ajokelvoton tieura. Auto oli jätettävä

sinne ja matkamme jatkui traktoritien uraa ylös rinnettä. Vuoren korkeimmalle kohdalle oli pystytetty modernin ajan tuote, linkkimasto, joka nyt hallitsi vanhaa näköalapaikkaa. Ympäriällä kasvava nuori metsä oli tihentynyt todelliseksi viidakoksi niin että vain muutamasta paikasta saattoi tarkkaan katsoen erottaa Ilmoilan sinisen selän. "Laaja ja autio näkymä" oli kasvanut lehteväksi viidaksi; tyypillinen esimerkki tämäkin Suomen metsien kehityksestä yhä tiheämmiksi ja puisevammiksi.

Hetken aikaa ihmeteltyämme uusimman ajan mukanaan tuomia muutoksia tunsimme kuitenkin jonkinlaista hengenheimolaisuutta vanhojen matkailijoiden kanssa. Jotain vanhasta tunnelmasta oli kaikesta huolimatta säilynyt paikalla, jossa niin monet retkeilijät olivat ennen meitä ihaileet isänmaan kasvoja. Kuinka vähällä vaivalla tämänkin muistorikkaan paikan voisi saada vieläkin paremmaksi ja satunnaisen matkailijan kannalta antoisaksi!

Matti Leikola

Metsähallitus ja Lusto sopineet mittavasta kokoelmahankkeesta

Metsähallitus ja Lusto - Suomen Metsä-museo ovat sopineet laajasta metsä-historiallisen aineiston kokoelma-hankkeesta vuosille 2006–09. Hankkeen tekee merkittäväksi metsäalan keskeisen toimijan ja erikoismuseon asian-tuntemuksen monipuolinen yhdistäminen yhteisen kulttuuriperinnön tallentamisessa ja hyödyntämisessä.

Hankkeen taustalla on Metsähallituksen historiankeruuprojekti, joka toteutettiin vuosina 1999–2000 yhteistyössä Luston kanssa. Talteen kerättiin Metsähallituksen historiaa lähinnä viimeisen 50 vuoden

ajalta: esineitä, valokuvia, arkisto-materiaalia ja haastatteluja. Metsähallitus on luovuttanut aineiston Lustoon. Nyt solmitun sopimuksen myötä Metsähallitus rahoittaa hanketta niin, että Luston asian-tuntijat saattavat aineiston niin luetteloinnin, konservoinnin kuin aineiston laajemman hyödyntämisen kannalta asianomaiseen kuntoon.

Metsähallitus on luovuttanut Lustoon yli 50 000 valokuvaa ja 600 esinettä. Valokuvista digitoidaan esimerkiksi tutkijoiden ja tiedotusvälineiden käytettäväksi noin 10 000 valokuvaa. Lisäksi aineistoon kuuluu lähes 200 haastattelua ja jonkin verran arkisto- ja pienpaineaineistoa.

Lokomo-aura esittelyssä metsähallituksen tienrakennus- ja metsäojituskursseilla Tammelan hoitoalueessa vuonna 1956.
© Lusto/Metsähallituksen kokoelma/Paavo Mansner.

Metsähallituksen luovuttamaa aineistoa pidetään arvokkaana ja hyvin kiinnostavana myös tutkijoiden, tiedotusvälineiden ja muiden metsäalan kehityksestä kiinnostuneiden kannalta. Lustossa kokoelmat ja niihin liittyvät taustatiedot tallennetaan digitaaliseen muotoon julkiseen Kantapuu-kokoelma-tietopankkiin (<http://www.kantapuu.fi>), jossa se palvelee niin Metsähallitusta, Lustoa kuin ulkopuolisia tiedonhakijoita ja tutkijoita. Konservoinnilla ja oikeilla säilytysolosuhteilla puolestaan taataan

vanhojen esineiden säilyminen jälkipolville.

Hanke saatetaan päätökseen vuoteen 2009 mennessä, jolloin täyttyy 150 vuotta Metsähallituksen perustamisesta. Aineistoa hyödynnetään Metsähallituksesta parhaillaan tehtävässä 150-vuotishistoriakirjassa sekä mahdollisissa juhlanäyttelyissä.

Hevosen ensiapupakkaus, Metsähallitus, 1940-luku. Sisältää mm. rauhoittavaa ähkylääkettä.
© Lusto/Timo Kilpeläinen

Tiedote- ja kuvamateriaali:

www.lusto.fi

<http://www.lusto.fi/palvelut/medialle.html>

Lisätietoja: Lusto, vs. johtaja Helkamari Nolte,
puh. (015) 345 1020,
gsm 050 585 4004

Metsähallitus, viestintäjohtaja Juha Mäkinen, puh.
0205 644224

Lustoon Suomenhevosen 100-vuotisjuhlanäyttely

Lustossa huhtikuussa avattava erikoisnäyttely *Suomenhevonen – Metsähevon* kertoo rodun kunniakkaasta historiasta metsissä ja metsätöissä. Näyttely kuuluu osana valtakunnallisiin Suomenhevosen 100-vuotisjuhla-tapahtumiin. Laajimmillaan metsätöissä ahersi 1940-luvun loppupuolella lähes 100 000 hevosta ja 300 000 miestä ja ensi vuonna tulee kuluneeksi 100 vuotta suomenhevosen kantakirjan

perustamisesta. Näyttelyssä on esillä runsaasti esineistöä ja aihepiirejä syvennetään tekstien, kuvien, lyhytelokuvien ja äänimaailmojen avulla. Valtakunnallinen suomenhevosen juhla-vuosi näkyy Lustossakin näyttelyn lisäksi myös tapahtumissa ja työpajoissa.

Vuoden 2007 muita erikoisnäyttelyitä ovat suomalaisen metsänhoidon tarinaa kertova *Metsä, kuokka ja Jussi* 1.2.–15.4.2007 sekä *Pintaa ja kerroksia* 27.4.–30.9.2007, jossa metsän rikas väri- ja muotomaailma heijastuu kuopiolaisen taiteilija Ulla Remeksen eri materiaaleja yhdistelevissä teoksissa. *Metsän tyttäret* -näyttelykokonaisuus kuvaa naisen ja metsän suhdetta useista eri näkökulmista ja on avoinna 31.3.2007 asti.

Metsähistorian Seura

C/o Lusto, 58450 PUNKAHARJU

metsahistorian.seura@lusto.fi

www.lusto.fi/seura.htm

Puheenjohtaja Juhani Huittinen

Lönnotinkatu 4 A 1, 50100 Mikkeli

P. 050 590 6575 juhani.huittinen@pp.inet.fi

Varapuheenjohtaja Markku Rauhalahti

Paalikatku 13, 33400 Tampere

P. 050 68 980

rauhalahti@kolumbus.fi

Muut hallituksen jäsenet:

Timo Kukko, Jaana Laine, Matti Leikola,

Sakari Lepola, Jarmo Tammenmaa

Varajäsenet: Eero Hertsi, Liisa Siipilehto

Sihteeri Leena Paaskoski

Mäntyniementie 64

58450 Punkaharju

P. 050 366 9552

leena.paaskoski@lusto.fi

Taloudenhoitaja Reija Turunen

Lusto, 58450 Punkaharju

P. (015) 345 1012

reija.turunen@lusto.fi